

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Jessie Burton
Miniaturista

Traducere din engleză și note de
ANCA DUMITRU

HUMANITAS
fiction

La pagina 7, Casa de păpuși a Nellei Oortman, artizan necunoscut, cca 1686 – 1710,
Rijksmuseum, Amsterdam

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Bookart Printing

JESSIE BURTON
THE MINIATURIST
Copyright © 2014 by Peebo & Pilgrim Ltd.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2023 pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BURTON, JESSIE
Miniaturista / Jessie Burton; trad. din engleză și note de Anca Dumitru. –
București: Humanitas Fiction, 2023
ISBN 978-606-097-200-6
I. Dumitru, Anca (trad.; note)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Pentru Linda, Edward și Pip

VOC este acronimul pentru *Vereenigde Oost-Indische Compagnie*, Compania Olandeză a Indiilor Orientale. Fondată în 1602, aceasta deținea o flotă alcătuită din sute de nave care asigurau comerțul cu Africa, Europa, Asia și Arhipelagul Indonezian.

În 1669, VOC avea 50 000 de angajați, 60 *bewindhebbers*¹ (parteneri) și 17 regenți². În anul 1671, acțiunile la Bursa de la Amsterdam ajunseseră la 570% din valoarea nominală.

Grație condițiilor prielnice agriculturii și puterii financiare a Provinciilor Unite ale Țărilor de Jos, se spunea despre săracii acestora că se hrăneau mai bine decât cei asemenea lor din Anglia, Italia, Franța și Spania.

Însă tot bogații se hrăneau cel mai bine.

1. În neerlandeză, în orig.

2. *Regenten* (pluralul de la neerlandezul *regent*) erau, în secolele al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea, conducătorii republicii, ai orașelor din Țările de Jos sau directorii unor organizații. Deși în mod formal nu alcătuiau o castă ereditară, erau de fapt asemenea patricienilor din Imperiul Roman.

Este jefuită, pustiită și stoarsă de tot! Inima îi e măh-
nită, îi tremură genunchii, toate coapsele suferă și
toate fețele au îngălbenit.

Naum, 2:10

Când a ieșit Isus din Templu, unul din ucenicii Lui
I-a zis: „Învățătorule, uită-Te ce pietre și ce zidiri!“
Isus i-a răspuns: „Vezi tu aceste zidiri mari? Nu va
rămâne aici piatră pe piatră care să nu fie dărâmată.“

Marcu, 13:1-2

(Toate fragmentele sunt subliniate în Biblia¹ casei Brandt)

1. În traducerea românească, citatele sunt preluate din ediția Cor-
nilescu.

Amsterdam, Biserica Veche, joi, 14 ianuarie 1687

Înmormântarea trebuia să fie una discretă, căci persoana care trecuse la Domnul n-avea prieteni. Dar, fiindcă în Amsterdam cuvintele sunt precum apa, și de îndată ce îți otrăvesc urechile, totul o ia razna, partea dinspre răsărit a bisericii e plină ochi. De la adăpostul stranei, ea privește scena în desfășurare, în vreme ce membrii breslelor împreună cu nevestele lor se apropie de cripta căscată, ca muștele de lapte. La scurtă vreme li se alătură funcționarii de la VOC, căpitaniii de vase, regenții, patiserii – și el, purtând în continuare pălăria aceea cu boruri ample. Încearcă să simtă milă pentru el. Mila, spre deosebire de ură, poate fi reprimată și înlăturată.

Tavanul pictat al bisericii, singurul lucru pe care reformatorii nu l-au făcut una cu pământul, se înalță peste toți, precum carena răsturnată a unei corăbii splendide. E o oglindă a sufletului orașului; pe grinzile sale sunt pictate: Cristos la Judecată, cu sabia și crinul, o navă de marfă aurie, care sfârtecă valurile, Fecioara, odihnind pe-un corn al lunii. Când ridică băncuța misericordului de lângă ea, femeia mângâie cu degetele alegoria sculptată-n lemnul crud. E reprezentat un bărbat care se ușurează pe-o pungă cu monede, cu o căutătură dureasă scrijelită pe chip. S-a schimbat oare ceva? se-ntreabă ea.

Și totuși.

Până și morții sunt astăzi prezenți; lespzile de mormânt ascund trup peste trup, os peste țărână, unii peste alții, sub tălpile celor îndoliați. Sub pardoseală sunt maxilarul unei femei, pelvisul unui negustor, cutia toracică descărnată a unui nobil dolofan. Acolo, în străfunduri, sunt trupșoare, unele nu mai mari de-un boț. Când își întoarce ochii de la atâta durere adunată la un loc și-i surprinde pe cei care evită lespzile mici, nu îi învinovățește.

Femeia o urmărește pe cea pentru care a venit aici, aflată în mijlocul mulțimii. Fata care stă lângă un loc de veci deschis în podea pare epuizată, măcinată de durere. De-abia dacă-i vede pe orașenii veniți să caște gura. Purtătorii de sicriu se apropie de naos, ducând coșciugul pe umeri de parcă ar fi cutia unei lăute. După chip, mai că ai fi tentat să crezi că unii dintre ei au niscaiva rețineri în privința înmormântării. Trebuie că e mâna lui Pellicornie, presupune ea. Le tot toarnă în urechi aceeași veche otravă.

Astfel de procesiuni respectă de obicei un protocol strict – burgmaștrii¹ în frunte, apoi oamenii de rând –, dar astăzi nimănui nu-i pasă. Își închipuie că nu s-a mai văzut cadavru ca acela în nici una dintre casele Domnului din oraș. Îi plac unicitatea, caracterul sfidător al acestuia. Amsterdamul, întemeiat pe risc, tânjește acum după siguranță, după trecerea lină prin viață, păzindu-și confortul oferit de bani cu o supunere plicticoasă. Ar fi trebuit să plec înainte de ziua asta, se gândește ea. Moartea s-a apropiat prea tare.

Mulțimea se trage în lături pe măsură ce purtătorii sicriului își fac loc să înainteze. Fata se apropie de marginea mormântului când sicriul este coborât neceremonios. Aruncă în întunecime un mănunchi de flori, și un graur bate din aripi, înălțându-se pe lângă pereții văruiți în alb ai bisericii. Capetele se întorc nea-

1. Burgmaștru este titlul acordat politicianului deținător al puterii executive la nivel municipal, similar unui primar, în țările germanice și în cele vecine.

tente, dar fata nu se clintește, după cum nu se clintește nici femeia din strană – amândouă se uită la bolta pe care o fac petale aruncate, în vreme ce Pellicorne rostește ultima rugăciune.

Când purtătorii sicriului fixează lespeda cea nouă, o servitoare îngenunchează aproape de întunericul ce se astupă. Începe să scâncească, iar când fata ostenită nu face nimic ca să împiedice lacrimile, această lipsă de demnitate și nerespectarea rânduielii sunt observate cu un freamăt. Două femei înveșmântate în mătăsuri stau aproape de strană și şușotesc.

— Comportamentul acesta ne-a adus aici, murmură una din ele.

— Dacă așa se poartă în lume, în casă trebuie că sunt ca niște animale sălbatice, îi răspunde prietena ei.

— Dar ce n-aș da să fiu o muscă pe acel perete! Bâz, bâz.

Își ascund un chicotit, și femeia din strană vede cum încheieturile i s-au albit de cât a strâns misericordul cu parabola sculptată.

Odată ce podeaua bisericii a fost închisă la loc, mulțimea se împrăștie, căci mortul este de-acum ținut la distanță. Fata, ca un sfânt căzut din vitraliul bisericii, îi vede în cele din urmă pe ipocrișii neinvitați. Aceștia încep să pălăvrăgească de cum ies spre străduțele întortocheate ale orașului, urmași mai târziu de fată și de slujnica ei, trecând tăcute, la braț, prin nava bisericii, și de-acolo afară. Mai toți bărbații se vor întoarce la birourile sau teughelile lor, pentru că numai truda fără zăbavă ține Amsterdamul la suprafață. Proverbul spune că doar munca tenace ne-a adus gloria, dar că lenevia ne va trage înapoi în mare. Și de la o vreme fluxul ne suflă în ceafă.

Când nu mai e nimeni în biserică, femeia iese din strana credincioșilor. Se grăbește, înainte să o descopere cineva. „Lucrurile se pot schimba“, murmură ea, ecoul întorcându-i șoaptele dinspre pereți. Când găsește lespeda proaspăt așezată, vede că a fost făcută-n grabă: granitul e mai cald decât al altor cripte, cuvintele dăltuite păstrează încă praful în ele. Ar trebui să fie de necrezut că întâmplările acestea s-au petrecut.

Îngenunchează, băgând mâna în buzunar, pentru a desăvârși ceea ce a început. O rugăciune doar a ei: miniatura unei case, suficient de mică pentru a-i încăpea în palmă. În interiorul acesteia sunt nouă camere și cinci figurine umane, sculptate cu o lucrătură atât de laborioasă, că n-a ținut seama de timp. Femeia așază cu atenție ofranda acolo unde dintotdeauna a avut de gând s-o facă, binecuvântând granitul rece cu degetele ei bătătorite.

Când împinge-n lături ușile bisericii, caută instinctiv din priviri pălăria cu boruri ample, mantia lui Pellicorne, mătășurile femeilor. Dispăruseră cu toții și s-ar fi putut crede singură pe lume, de n-ar fi fost graurul captiv. De-acum trebuie să plece, iar femeia ține o clipă ușa deschisă pentru pasăre. Ghicindu-i intenția însă, aceasta fâlfâie din aripi până în spatele amvonului.

Închide în urma ei răcoarea dinăuntru bisericii, întorcându-se spre soare, pornind spre canalele circulare ce duc la mare. Graure, dacă îți închipui că locul acela e mai sigur, atunci n-o să fiu eu cea care o să te elibereze, se gândește ea.

UNU

Mijlocul lunii octombrie, 1686
Canalul Herengracht, Amsterdam

Nu pofti mâncărurile lui alese,
căci sunt o hrană înșelătoare.

Proverbe, 23:3

La vedere

În pragul casei celui pe care îl luase de soț nu de mult, zgomotul sec făcut de ciocănelul în formă de delfin pe care-l ridică și-l lasă să cadă o stânjenește pe Nella Oortman. Nu vine nimeni, deși e așteptată. Totul fusese stabilit dinainte, se schimbaseră scrisori, cele ale mamei ei pe o hârtie atât de subțire în comparație cu pergamentul scump al lui Brandt. Nu, își spune, nu este chiar una dintre cele mai bune primiri, dată fiind căsătoria rapidă ce avusese loc cu o lună în urmă – fără ghirlande, cupe de cununie sau pat matrimonial. Nella își lasă pe treaptă cufărul mic și colivia. Știe că mai târziu va trebui să înfrumusețeze sosirea aceasta, când va găsi calea spre etaj, spre o cameră, un birou.

Se întoarce înspre canal când râsul luntrașului răsună, înălțându-se până la zidurile de cărămidă de dincolo de apă. Un flăcău pipiriu se izbise de o femeie ducând un coș cu pește, iar un hering pe jumătate mort alunecase pe poalele bogate ale fustei negustoresei. Urletul ei aspru de țărancă i se strecoară Nellei pe sub piele.

— E plină lumea de proști! strigă femeia.

Flăcăul e orb și bâjbâie prin țărână după heringul evadat, de parcă ar fi un talisman de argint – degetele-i sunt agile, nu se tem să pipăie împrejur. Îl apucă, hohotind, și-o ia la sănătoasa cu pradă cu tot, cu mâna liberă întinsă și pregătită.

Nella îl încurajează în tăcere și mai rămâne o clipă, să adu-n ea cât se mai poate din căldura atât de rară în octombrie. Acestei părți din Herengracht i se spune Cotul de Aur, dar azi locul este marونی și obișnuit. Casele, deasupra canalului de culoarea mълului, sunt o adevărată apariție. Impozante și frumoase, de parcă și-ar admira propria simetrie reflectată-n apă – nestemate în montura mândriei orașului. Natura, deasupra acoperișurilor, se chinuie să fie la înălțimea lor, iar norii în tonuri de șofran și caisă sunt doar un ecou al desfătărilor acestei republici¹ triumfătoare.

Nella se întoarce iar spre ușă, care acum este întredeschisă. Așa fusese oare și înainte? N-are cum să știe precis. O împinge și trage cu ochiul înăuntru la vidul rece care emană dinspre marmura pardoselii.

— Johannes Brandt? întrebă tare, speriată cumva.

O fi vreun joc, se gândește ea. În ritmul ăsta mă apucă Anul Nou. Peebo, papagalul ei, lovește cu vârful aripilor gratiile coliviei, iar cârâitul lui se izbește de marmură. Până și canalul, liniștit acum în spatele lor, pare a-și ține suflarea.

Nella, privind cu atenție umbrele, e sigură de un singur lucru. Cineva o urmărește. Hai, Nella Elisabeth, se îmbărbătează ea, trecând pragul. Oare soțul ei o va lua în brațe, o va săruta, sau îi va strânge mâna protocolar? Nu făcuse nici unul dintre aceste gesturi la nuntă, înconjurat doar de familia ei restrânsă; nici un membru al familiei lui nu fusese de față.

Ca să arate că și fetele de la țară sunt manierate, s-a aplecat și și-a scos pantofii – eleganți, de piele, singurii, desigur, pe care-i avea –, deși nu mai putea spune acum care anume fusese rostul lor. *Demnitate*, îi spusese maică-sa, însă demnitatea este incomodă. Lăsa pantofii să cadă din mână cu zgomot, sperând că astfel ar putea trezi atenția cuiva, sau ar îndepărta-o. Mai-că-sa spune că are prea multă imaginație – Nella-cap-în-nori. Pantofii zac inerți pe jos, iar Nella se simte caraghioasă.

1. Se referă la Republica Olandeză din perioada 1581–1795.

Afară, două femei strigă una la alta. Nella se răsuțește, însă prin ușa întredeschisă nu vede decât spatele uneia din ele, fără bonetă, cu părul blond și înaltă, îndepărtându-se în apus. Și părul Nellei e în neorânduială după drumul de la Assendelft, briza domoală desprinzându-i câteva şuvițe. Să le ascundă acum ar face-o să se simtă mai agitată decât vrea să se ghidească, așa că le lasă să-i gâdile fața.

— O să avem o menajerie?

Din întunericul holului, vocea răsună iute și sigură. Nellei i se face pielea ca de găină, căci suspiciunile care i se adevăresc nu au darul de a alunga teama. Vede cum din umbră se desprinde o siluetă, cu o mână întinsă – greu de spus dacă în semn de protest sau de întâmpinare. E o femeie, dreaptă și subțire, îmbrăcată în cel mai dens negru, iar boneta ei apretată și călcată e de un alb desăvârșit. Nici o şuviță de păr nu scapă de sub ea, și femeia aduce cu sine un vag și straniu miros de nușoară. Are ochii cenușii și chipul serios. De când stătea acolo, oare, și-o urmărea? Peebo croncăne la auzul acestor cuvinte.

— El e Peebo, spune Nella. Papagalul meu.

— Văd, răspunde femeia, privind-o. Sau aud. Să-nțeleg că n-ai adus și alte animale?

— Mai am un cățeluș, dar a rămas acasă...

— Bine. Ar face harababură prin camere. Ar zgâria pardoseala. Cei mici sunt un moft al francezilor și spaniolilor, continuă femeia. Frivoli precum stăpânii lor.

— Și arată ca niște șobolani, se aude o a doua voce, de undeva din adâncimea holului.

Femeia se încruntă, închizând ochii pentru o clipă, iar Nella o observă, întrebându-se cine oare mai urmărește schimbul lor de replici. Să tot fie cu zece ani mai mare ca ea, își spune, deși pielea îi este atât de netedă. Când trece pe lângă Nella, îndreptându-se spre ușă, se mișcă grațios, conștientă de sine și mândră. Aruncă o privire aprobatoare pantofilor curați de lângă ușă, și apoi se uită la colivie, strângându-și buzele. Peebo se înfoaie de frică.

Nella se hotărăște să-i distragă atenția, prinzându-i mâna în semn de salut, dar femeia tresare la atingerea ei.

— Ai oase puternice pentru șaptesprezece ani, îi spune.

— Sunt Nella, răspunde ea, retrăgându-și mâna. Și am optsprezece.

— Știi cine ești.

— De fapt, mă cheamă Petronella, dar toți cei de-acasă îmi spun...

— Am auzit de prima dată.

— Ești menajera? întrebă Nella.

Din întunecimea holului se aude un chicot abia reținut. Femeia îl ignoră, privind spre apusul siefiu.

— Johannes este aici? Sunt soția lui.

Femeia continuă să tacă.

— Am parafat căsătoria cu o lună în urmă, la Assendelft, insistă Nella.

Îi pare că nu poate face altceva decât să insiste.

— Fratele meu nu e acasă.

— Fratele tău?

Din obscuritate se aude încă o chicoteală. Femeia se uită direct în ochii Nellei.

— Sunt Marin Brandt, spune, ca și cum Nella ar fi trebuit să priceapă.

Căutătura lui Marin o fi aspră, dar Nella i-a auzit tremurul din voce.

— Nu e aici, continuă ea. Am crezut că va fi, însă nu este.

— Dar unde e?

Marin privește iar cerul. Mâna stângă i se mișcă prin aer, și din umbra de lângă scară se ivesc două chipuri.

— Otto, spune ea.

De ele se apropie un bărbat, iar Nella înghite-n sec, parcă apăsându-și mai bine tălpile reci de pardoseală.

Pielea lui Otto este întunecată, numai maro închis – gâtul care îi iese de sub guler, încheieturile și palmele care i se ivesc din mâneci – o nesfârșită piele cafenie. Pomeții lui proeminenți,